

ANTONIE PLĂMĂDEALĂ

TREI
CEASURI
ÎN IAD

ediția a doua

editura
Σοφία

București

ÎNSEMNARE

Cronicarul a făcut însemnările care urmează – în mare parte autobiografice – pe când se afla încă în iad, între anii 1948 și 1968, fugar, apoi la Jilava, apoi la muncă forțată – timp de 17 ani.

Localizarea acțiunii în Germania a fost, evident, impusă de pretenția iadului de acasă că era Rai. Editorii și cititorii au înțeles la vremea tipăririi, în anul 1970, alegoria. Cred că au înțeles-o și cenzorii, dar au admis publicarea pentru că le-a plăcut până și lor, ceea ce era o evidentă conspirație.

Cartea denunță frica, opresiunea, atentatul împotriva identității oamenilor, limbajul de lemn și toate relele regimului. Personajele sunt doar alegorii care vor să exprime atmosfera de iad și măsura până la care au izbutit să deformeze ființa umană.

Cenzorii au trăit și ei în acest iad, repartizați să-l întrețină. În camerele secrete ale sufletelor lor, mai păstrau și ei resturi de omenie. De altfel, acest lucru îl pretind acum cu convingere.

Autorul

PREFAȚĂ

Această prefață a fost prezentată Mitropolitului Antonie pentru ediția a III-a a romanului *Trei ceasuri în iad*¹, dar cartea se afla deja sub tipar!

¹ Nota fratelui autorului, Mihai Plămădeală:

Fratele meu a gândit și a scris acest roman în anii de claustru..., mai precis între anii 1961 și 1966, perioadă în care redevenise, forțat, laic, ca urmare a excluderii din monahism în anul 1959, pe când era în pragul absolvirii anului al III-lea de magisteriu. I-a fost refuzat dreptul de a locui la părinții săi, care aveau locuință proprie în comuna Militari, din București. Nu a primit „Buletin de București”, deci nu avea dreptul să fie angajat nicăieri în afara localității de domiciliu trecută în buletin..., care era comuna Drăcenii, județul Suceava, în apropierea orașului Fălticeni! Trei ani, până în anul 1961, a fost întreținut de familie, cu sprijin periodic de la Mănăstirea Slatina și cu ajutorul preotului Ciobanu Petre (Petruș) din Drăcenii, județul Suceava (acum Slatina). Abia în anul 1961, după numeroase încercări, a primit până la urmă „Buletinul de București”, dar cu drept de angajare numai ca muncitor necalificat. La început i s-a oferit un post de încărcător de cărbuni la o gară din estul orașului, dar după o singură zi de muncă a fost dat afară din cauza condamnării pe care o suferise, motivul fiind simplu: șefii nu voiau să se încurce cu un „politic”. Până la urmă i s-a aprobat angajarea ca muncitor necalificat la Fabrica de Mase Plastice din București, în zona Obor. În acea perioadă locuia într-o casă de pe strada Ocolului nr. 20, casă care aparținea unei rude mai îndepărtate și care fusese părăsită de locatari din cauza riscului de dărâmare (casa, cu parter și etaj, fusese grav avariata la cutremurul din anul 1940). Peretele dinspre stradă, care stătea să cadă, era susținut de niște stâlpi de lemn, care blocau circulația pe acea stradă în totalitate. În dreptul casei se putea circula numai pietonal, pe o singură parte a străzii, și cu mare grijă. Cu sprijinul financiar al unui prieten, preotul Petre Ciobanu, al unui arhitect și prin munca întregii familii – părinți și frați –, casa a fost consolidată și adusă în stare de a fi locuită în vara anului 1960, iar strada Ocolului a fost redată circulației după 20 de ani de blocaj. A fost o mare bucurie pentru toți locuitorii străzii. În această casă, după reparație, parterul a fost ocupat de către proprietar, Vladimir Ionescu și familia sa, iar etajul, având cinci camere, din care una de trecere, a fost cedat pentru o perioadă de timp, celor care contribuiseră decisiv la reparație, adică fraților: Leonida (Antonie), Mihai și Valeriu.

Casa din strada Ocolului nr. 20 are însă o istorie mult mai interesantă. Acolo și-a scris Antonie (Leonida) Plămădeală romanul *Trei ceasuri în iad*, carte gândită în timp ce lucra ziua ca muncitor necalificat la Fabrica de Mase Plastice de lângă halele Obor și, în timpul nopților, acasă, în perioada 1964-1966. În toată

Numele primit la botez și dat de către părinți al Înalț Prea-sfințitul Antonie a fost Leonida.

Nu se știe ce l-a determinat pe dascălul bisericesc Vasile Plămădeală din Stolnicenii Lăpușnei să-l hărăzească pe primul său copil cu acest nume exotic și eterodox (celorlalți copii le-a dat nume comune: Gheorghe, Mihai, Nicolae, Alexei, Valeriu). Pesemne a citit și i-a plăcut vreo legendă despre viteazul erou grec de la Termopile...! Să mai amintim că acest antroponimic rar a fost preferat și de marele I.L. Caragiale (în piesa sa *Conu Leonida față cu reacțiunea*). Dar a existat și un martir creștin Leonidas – Leonida –, trecut în calendarul ortodox la 5 mai.

Adevărat este că primogenetul de la 17 noiembrie 1926, Leonida Plămădeală, a văzut lumina zilei într-o zodie deosebit de prielnică. „Vistierul bunătăților și Dătătorul de viață” l-a înzes-trat cu daruri excepționale, după cum s-a dovedit.

această perioadă a fost urmărit de Securitate, prin „îngerul său păzitor”, agentul „Grigorescu Marin”, pretins prieten, care cunoștea toate etapele acestui roman. La adresa din strada Ocolului nr. 20 s-au interceptat o lungă perioadă de timp corespondența și telefonul, încercându-se chiar și o percheziție (nereușită însă).

Surprinzător este faptul că securiștii au înțeles mesajul cărții mai bine decât un reputat critic literar, autorul unei cronici publicate în „Gazeta Literară” la apariția romanului, în vara anului 1970, cronică din care se putea vedea limpede că ori n-a înțeles nimic, ori s-a făcut că nu înțelege. Numele criticului, deși ne este cunoscut, nu va fi dezvăluit.

Redau din Nota Sinteză a Securității, din 07. 08. 1966, privind stadiul acțiunii „Călugărul” (dosarul I.1015/2 C.N.S.A.S., p. 199):

[...]În legătură cu primul aspect, fiind dirijat agentul „Grigorescu Marin”, acesta a reușit să stabilească faptul că într-adevăr Plămădeală Leonida are intenția să scrie un roman și să afle din discuțiile purtate cu el că în acest roman încearcă să redea în mod simbolic situația omului, care în regimul socialist, după concepția sa, se depersonalizează – redau textual afirmația agentului.

Sursa a putut afla ce scrie în prezent Plămădeală L. Spunea că scrie despre un personaj fictiv care trăiește în Germania fascistă și care își pierde înfățișarea, nu mai știe cine a fost. Iar când știe este pus de Gestapou să spună că nu este el. Romanul este simbolic și vrea să arate cum se depersonalizează oamenii sub regimurile totalitare (incluzând aici și regimul socialist – n.n.). Speră să fie un roman de epocă (nota ag. „Grigorescu Marin” din 27 sept. 1965)...

Semnează: lt. maj. Băjenaru Ștefan.

Romanul a apărut în anul 1970, cu sprijinul deosebit al lui Geo Bogza, și s-a epuizat în câteva zile!

Cu această onomastică și-a trăit anii copilăriei și a făcut școli-le: primară, Seminarul și Institutul Teologic, menționat și publicistic (în „Luminătorul” nr. 7-8/1937-1939, și „Gazeta B.” nr. 1261/1939). În iulie 1949, Leonida Plămădeală a ținut, din partea absolvenților Institutului Teologic Universitar din Cluj, o cuvântare remarcabilă, evidențiind certe posibilități teologice, culturale și literare („Renașterea” nr. 27-28/1949, p. 4).

În același an (1949), intrând în monahism, i s-a schimbat prenumele în Antonie. N-a renunțat însă nici la Leonida. L-a menținut și l-a folosit ca pseudonim literar când a publicat literatură, Înalț Preasfințitul Mitropolit Antonie cumulând fericit și un talent viguros de scriitor.

Leonida Plămădeală a debutat publicistic în cotidianul bucu-reștean „Munca”, Organ central al Uniunii Generale a Sindica-telor (nr. 6269/1968, p. 2), cu o recenzie a cărții *Studii și articole de literatură românească veche* a profesorului universitar Dan Zamfirescu, iar în „Munca” nr. 6304/1968, p. 2, a prezentat volumul *Mișcarea prozei* a lui Alexandru Oprea, atestând lecturi literare temeinice și opinii judicioase. În 1970 debutează editor-ial cu un roman consistent: *Trei ceasuri în iad* (Editura Mihai Eminescu, București, 403 pag., cu portret). L-a gândit și l-a scris în anii de clastru...

Autorul ne-a destăinuit că la tipărirea romanului un rol hotă-rător l-a avut academicianul Geo Bogza. Într-o lună din vara anului 1969 se aflau împreună într-o excursie pe Valea Prahovei. La înapoierea spre București, i s-a spus acestuia că în grup se afla un tânăr care a scris un roman excepțional. I-a fost prezentat noul scriitor. La insistențele covoiajorilor ca să citească manus-crisul, Geo Bogza a precizat răspicat: Primesc în fiecare an câte-va sute de manuscrise literare – de nuvele, romane, poezii... – de la debutanți... Îmi este imposibil, ca timp fizic, să le citesc pe toa-te, altfel decât cu mari întârzieri și așteptări... Încât nu promit să

citesc romanul ce mi-l propuneți și să mă pronunț asupra calității lui decât peste un an-doi. Totuși trimiteți-mi-l!

Leonida Plămădeală i-a dus manuscrisul. A doua zi dimineață, Geo Bogza i-a spus la telefon: Domnule, ai scris un roman cu adevărat excepțional! Aseară am luat în mână manuscrisul, ca să-mi trec arunc peste el. M-a prins de la primele pagini și nu l-am lăsat din mână până ce nu l-am citit, toată noaptea, în întregime. Trebuie tipărit. Te rog să treci pe la mine, ca să vedem ce se poate face.

Leonida Plămădeală s-a dus la Geo Bogza, care i-a dat o scrisoare de recomandare către directorul Editurii Mihai Eminescu din București, unde romanul *Trei ceasuri în iad* s-a tipărit în anul 1970, în lipsa autorului, plecat în Anglia, la studii teologice doctorale.

Avea toată dreptatea academicianul Geo Bogza să fie încântat de romanul *Trei ceasuri în iad* și să stăruie pentru tipărirea lui. Romancierul Leonida Plămădeală a urmărit în romanul său *Trei ceasuri în iad* o problemă care constituia o premieră în literatura română și chiar în cea europeană și mondială: efectele unui transplant de creier uman...

Fabula, în sinteză, este următoarea: Pe front, în Războiul al Doilea Mondial, un chirurg, grăbit sau obosit, a luat creierul unui muribund (Anton Adam) și l-a plantat în țeasta altui rănit muribund (Peter Gast), care, supraviețuind, a trăit, în continuare, o viață dublă, de substituire și identificare a două persoane diferite. Fizic, biologic, la înfățișare și biografic era Peter Gast, așa revendica el că este și se numește, dar mintal, psihologic, memorial și social se comporta ca Anton Adam. Omul dublu, Gast-Adam, a creat o serie de situații complexe, contradictorii, incredibile și intolerabile, ajungând să fie socotit și tratat ca dement și scos din societate.

Romancierul Leonida Plămădeală a plasat povestea în Germania, într-un orașel din landul Bavaria de Nord, referindu-se direct la fenomenul politic hitlerist, intuindu-i și încercând să-i

explice resorturile psihologice, sociale, ideologice și etice, precum și urmările umane și sociale funeste. S-a referit, nominal, la „Führer” (Adolf Hitler), considerat și declarat „Providența Germaniei și a lumii”, la Gestapou, la orbirea colectivă și la supunerea pasivă totală.

În *Trei ceasuri în iad* este prezent și teologul Leonida Plămădeală, nu numai prin titlul romanului, preluat dintr-o apoftegma de pateric athonit, ci mai ales prin ideatica cărții, prin personajele principale clerici (preotul catolic Heiler și pastorul evanghelic Sandor), prin numeroase referiri și citate biblice – cum sunt mottourile capitolelor. Fiecare capitol are câte un motto semnificativ. Din 30 de capitole ale romanului, 18 au mottouri texte biblice. Este prezent însă în roman și omul de cultură, și cititorul poliglot Leonida Plămădeală – mottourile a zece capitole sunt din Arghezi, Nichita Stănescu, Rimbaud, Rilke, Pascal, Whitman, Welles, Mirabeau, Camus, Kafka (cei străini în texte originale). Pomenește pe filosofi existențialiști Kierkegaard, Heidegger, Sartre, pe teologul ortodox Berdiaev, pe teologul indian Sandohn Sunder King ș.a. Este prezent, pe tot cuprinsul romanului, scriitorul Leonida Plămădeală, cu fantezie creatoare, cu forță de reconstituire și prezentare veridică a personajelor, cu stilul său elevat.

Romanul *Trei ceasuri în iad* s-a bucurat de opinii favorabile, atât din partea cititorilor, cât și a criticilor literari – au scris despre el „România literară” (Dana Dumitriu și V. Vancea), „Luceafărul” (Al. Ștefănescu), „Săptămâna culturală a Capitalei” (Dan Mutașcu), „România liberă” (Boris Buzilă), „Orizont” (C. Ungureanu) ș.a. „Este o carte extraordinară, așa cum nu s-a scris în literatura noastră”, a apreciat-o B.V. Anania („Noi”) – el însuși poet, dramaturg, romancier și memorialist literar de talent. În 1972 romanul s-a tradus și la Sofia, în limba bulgară.

Leonida Plămădeală n-a mai scris literatură, trecând, în decembrie 1970, la binecuvântata-i și prodigioasă-i vrednicie arhierască – Episcop-Vicar Patriarhal la Buzău (1981-1982), Mitro-

polit al Ardealului (1983), dar toate cărțile, studiile, articolele și orice pagină scrisă de Înalț Preasfințitul dr. Antonie Plămădeală conțin certe carate literare. O atestă și bibliofilul și cititorul literar din rubrica personală „Semnalăm... Semnalăm...”, din *Telegraful Român*. Exemplificăm afirmația cu un fragment din articolul „Patria”, un veritabil poem în proză:

„Despre Patrie trebuie să vorbim în fiecare clipă, așa cum respirăm ca să întreținem în noi focul vieții. Patria trăiește în noi și noi trăim în ea numai dacă îi dăm viață iară și iară, fără încetare.

Patria ne dă identitate, ne scoate din starea de nimeni și de niciunde. Ce ești? – Român!; De unde ești? – Din România!

Patria ne transformă în *mulți*, în toți ca unul și unul ca toți, conectându-ne la niște rădăcini din care, trăgându-ne seva, ne simțim frați cu toți cei care își trag viața din aceeași sursă...

Sentimentul Patriei e firul nevăzut care-i leagă pe toți cei dintr-o mamă, cei dintr-un pământ, dintr-o istorie, dintr-o suferință, dintr-un ideal, dintr-o hotărâre, dintr-o jertfă, dintr-o biruință, dintr-o suflare și dintr-un sânge, dintr-o inimă a strămoșilor și a pământului. De aceea, nu poți ieși din Patrie fără să ieși din tine însuși, fără să-ți tai toate firele care te leagă de rădăcina unică, fără să-ți trădezi sângele, fără să te pui în contradicție cu toți cei din tine și cu tine însuși. Fiecare își poartă Patria în sine. Cine s-ar răzvrăti împotriva Patriei s-ar răzvrăti împotriva lui însuși. Românul s-a lăsat greu dus din Patrie, scos din acest sine mai larg decât sinele său, dar tot atât de al său: «Fie pâinea cât de rea / Tot mai bine-n țara mea!»» („Telegraful Român”, nr. 13-14 1986). Adevărat și frumos scris! De scriitor!

Pr. Gh. Cunescu